

(1960).

Mostruari és formació ben comprensible en català on formen joc tradicional *monstre* (ll. *monstrum*) i *monstruós* (ll. *monstruosus*) — mots de la família de *mostrar*—, és natural doncs que el nostre llenguatge mercantil (cf. *mostra comercial*, ja S. XIII en cat.) vagi crear l'irreprotxable *mostruari*. Fantàstica l'explicació que vol donar-ne *AlcM* i històricament absurda; però és natural que la cerquin perquè creuen estranyament que el mot llatí és el llatindrom *monstruum* (!); i és de tómer que els qui desaproven aquella forma i volen que imitem el castellà, dient *muestrario*, feren massa cas d'un d'aquells pedants que qualifiquen d'«illògica» tota forma lingüística nostra que discrepi gaire del castellà. Notem que en castellà, no existint el model d'aquella oposició (puix que allà s'hi ha introduït una forma anti-llatina *monstruo*), era natural que els concurrents dels nostres viatjants de comerç creessin un recentíssim *muestrario*, però els nostres portaven els seus *mostruaris* amb més èxit arreu de la Península, i així a Andalusia es diu *mostruario* (*AlcVenceslada*): no ens consta des de quan, com sigui que els lexicògrafs no curaren de registrar tals coses (no sembla que l'un ni l'altre constin en lèxics anteriors a 1930).

Mostrar [Lab. 1840]. *Mostrada*. *Mostrador* [Lab. 1840 'taulell -->'] etc.; *D'Ag.* *Mostradura*. *Mostrament* [Belvitges]. *Mostratiu*. *Mostrejar*, -*ejat* [1590, *D'Ag.*; Lacav.]; «Andreu cotxero --- sentat en lo pescante, bestit de roba de vellut *mostrejat*», B. de Maldà (*Coll. B. V.*, 137); «aquelles parets polsoses i *mostrejades* de teranyines», MrnVayreda (*Sang Nova* III, § 8, p. 205); a l'Alt Berguedà ho sento aplicat a l'obra adornada que fa el pastor sobre fusta, com ara en collars d'esquella (La Clusa, 1963), el mateix que en altres punts de la comarca sento com *fustejat* o *musicat*; *mostrejador*.

Amostrar [fi S. XIII]: «¿per què as tu perfectió tant lausada en los teus llibres si tu no l'*amostras* a mi?», *VidesR* (f° 178v1, trad. «non exhibes», p. 532); «lo qui *amostra* de fer continents y gestos: palestricus», OPou (*TbPu.*, 154); «qui ab llopests va, / s'*amostra* a ahullar», CRos (*AdagesR*, 1736, p. 91); doc. d'un obrador d'escultura de València, a. 1746: «se aferma V. R. --- en casa T. Coserges, mestre del ofici, en obligació de *amostrar-li* l'ofisi y governar-lo ['alimentarlo'] --- y donar-li so pare al mestre un caffès de forment cada any asta la edat de vint anys» (*BSCC* XIV, 9); «el fill del mestre Pere, que li *amostrava* a fer cabates a son pare», MGadea (*T. del Xè* I, 87); «porta un enorme patifell d'idees noves, entre les quals sens dubte n'hi ha moltes de falses --- I què? El cas és que ens *amostra* punts de vista que ens eren desconeguts: Benvingut sia!», Ruyra (*O. C.*, 598b); *amostrador* [*DTO*. 1647]; *amostrament*.

Mostrar, ll. DEMONSTRARE id. [*Hom.*]: «Aquella sement qui cadeg sobre la pedra --- *demostra* la paraula de Déu, qui cad e'l cor del hom, e ven Diable e la tol --- aquella sement qui cadeg en les espines *demostra* la paraula de Déu qui cad entre ls cors dels rics --- aq. sem. qui cadeg en la bona terra *demostra* ---»⁶⁰

(3r6ss.); «Divina essència --- a tu coman mon fill Blanquerna: --- enamora-l en tu a servir, e *demostra* ta virtut a ssa intelligença ---», Llull (*Blanq.*, *NCl.* I, 83.17); «per un miracle ho *demostrarem* ---», *VidesR*, 165r2 (= Voragine, p. 482); «la cosa se dirà o *demostrarà*», JnEsteve (*Li. Eleg.*, 1472, f° i-5-c); «Senyora, mal vos regiu: / bé *demostrau* ser mallol: / ¿no vèu que és perdre el lleixiu / en voler a qui no us vol?», mj. S. XVI, Timoneda, *Flor d'Enamorats*, § 34 (ed. Fuster, p. 90). En les comarques se sent sovint a gent més popular que a Bna., on té un matís més aviat culte: «en *demostrá* qu 'a Benás hi e homes que ---» (Benasc, 1965, sento en paraules d'un muntanyenc).

Demostració [Llull]: «Con l'humà enteniment reeb la *demostració* que les creatures fan de Déu, adoncs és il·luminat de la divinal lugor del Sant Esperit», Llull (*Do. Pu.*, Gili, p. 82); *demostracions*, *Blanq.* (*NCl.* II, 130.9); era antic sobretot en el sentit de 'gest, accionat': «lo cavaller féu *demostració* de voler-li levar lo fermall; emperò Tirant fon avisat, que més mans a una copa gorja que portava», «en aquell punt se féu deslligar la cimolça, que no la volgué més portar, ab molta melancolia que li restà, emperò no féu *demostració* alguna», JoMartorell (*Ag.* I, 161, 257). *Demostrible* [Belv.]. *Demostrador* [Belv.]. *Demostrement*. *Demostrança* [Belv.]; *demostrant*; *demostratiu* [Lacavalleria]. *Remostró* val. 'mostra, romanalla' val.: «a la partida del Cagaferro s'hi troben *femostróns* de cagaferro del temps que els moros explotaven les Ferrieres» Les Useres (1961). *Somostra*.

Monstre: pres del ll. *monstrum* 'prodigi': «Veus eixa mar que abraça de pol a pol la Terra? / en altre temps d'algres Hespèrides fou hort: / encara el Teide gita --- / tot bramulant com *monstre* que vetlla un camp de mort»; «t'esglaya ma clava qu'ls *monstres* aterra?», *Atl.* I, 1d; VI, 36a (també I, 38a, i v, 9c). Formes com *mostro* o *monstruo* ja figuren en algun ms. tardà d'obres dels Ss. xv i xvi, però el mot trigà a generalitzar-se en l'ús bastant més que *monstruós*, del ll. *monstruosus*: aquell figura ja en Eiximenis, en JnEsteve i en altres textos dels Ss. xv i xvi per *D'Ag.* (potser no en JRoig); *monstruositat* [Belv.], «apartament de les formes o de les proporcions ordinàries», Fontserè (*CiFiNat.*, lèxic).

¹ En gascò força estesa una variant amb *ü*, no explicada fins ara, i ja molt antiga, que aquí hi ha ocasió d'explicar: «per totes corts on aqueste carte tragós ne *mustràs*», a. 1321, també 1405 en docs. de Bigorra (*Libre Vert de Benac*, 224, 162); *mustrà* i *se mustre*, en docs. bearsnesos de 1277, 1356, 1367, 1389, 1457, *Cart. d'Ossau*, 55.33; 90; 206.1; 109.36, 40; 275. Deu haver-hi encreuament amb el sinònim (*a*) *muchà* que documenta Lespy-R., el qual (deixant de banda una pista menys probable, que indico juntament en *DECH* IV, 165a7-9) s'explica com a derivat de l'oc. *mois* 'astut' = cat. *amoixar* 'amansir (animals)', com sigui que davant l'accent és cotrent que el gascò palatalitzi la *u* pretònica en *ü* davant *ʃ* i consonants anàlogues.